

Journal of Social Intervention: Theory and Practice –
2022 – Volume 31, Issue 2, pp. 85–88
<http://doi.org/10.18352/jsi.733>

ISSN: 1876-8830

URL: <http://www.journalsi.org>

Publisher: Rotterdam University of Applied Sciences
Open Access Journals

Copyright: this work has been published under a
Creative Commons Attribution-Noncommercial-No
Derivative Works 3.0 Netherlands License

BOOKS

YKE VAN DER SCHOOR, CHARLOTTE VISSENBERG

Yke van der Schoor, promovendus Universiteit voor Humanistiek. Yke doet onderzoek naar praktijken van sociale veerkracht in het welzijnswerk van Stichting Humanitas in Rotterdam.
E-mail: y.vanderschoor@uvh.nl

Charlotte Vissenberg, associate lector Lectoraat Klantenperspectief in Ondersteuning en Zorg van Hogeschool Windesheim in Almere. Charlotte coördineert projecten die zich richten op veerkrachtig opgroeien en opvoeden.
E-mail: c.vissenberg@windesheim.nl

BOEKENREDACTIE

In deze boekenrubriek besteden we aandacht aan het onderwerp veerkracht. Veerkracht is een populair thema in het sociaal domein, vooral sinds de coronacrisis, en wordt in toenemende mate gezien als nastrevenswaardig ideaal in het sociaal werk (Kaulingfreks, Sieckelinck, & Walraven, 2021). Daarom is het relevant om na te denken over wat veerkracht kan betekenen voor de praktijk, het onderzoek en de opleiding van sociaal werkers.

BOOKS

Veerkracht gaat over het omgaan met uitdagingen, moeilijkheden, verlies en onzekerheden. Niet alleen over wat deze uitdagingen met mensen doen, maar ook over hoe we ervan kunnen leren en hoopvol kunnen blijven. Tegelijkertijd is veerkracht een onderwerp dat vragen oproept. Is veerkracht een individuele eigenschap of een sociaal proces? Hoe kun je vaststellen of iemand veerkrachtig is, en wie bepaalt dat eigenlijk? Is veerkracht altijd iets goeds of zitten er ook negatieve kanten aan? En wat betekent dit voor het sociaal werk? Hoe kunnen sociaal werkers veerkracht een plek geven in hun dagelijkse werkzaamheden?

Via deze boekenrubriek willen we u inspireren om te reflecteren op deze vragen. Dit doen we door drie publicaties te bespreken van verschillende auteurs, over op het eerste gezicht uiteenlopende onderwerpen. We hebben drie boeken geselecteerd die ons helpen om het thema veerkracht vanuit diverse invalshoeken te overdenken in relatie tot het sociaal werk:

In het boek *Achter de voordeur. Vijf jaar meekijken bij gedwongen opvoedondersteuning aan een Rotterdams gezin* (2017) van journalist Marijke Nijboer staat een praktijkgericht perspectief centraal. Ze laat zien hoe een kwetsbaar gezin zich staande houdt door de jaren heen terwijl het ondersteund wordt door vele hulpverleners en instanties. Vragen over de maakbaarheid van mensen, het belang van duurzame ondersteuning en de vraag in hoeverre veerkracht bevorderd kan worden, komen in dit boek naar voren. Ook plaatst Nijboer belangrijke kanttekeningen bij de organisatie van de jeugdhulpverlening.

In het boek *Veerkrachtig Bestuur. Voorbij neoliberale drift en populistische kramp* (2017) van hoogleraar Willem Trommel staat een sociaalmaatschappelijk perspectief centraal. Trommel onderzoekt wat de betekenis en potentie is van maatschappelijke veerkracht voor nieuwe manieren van besturen en samenleven, buiten het dominante paradigma van de "participatiesamenleving" om. Trommel's boek is eerder besproken in de boekenrubriek van JSI, in samenhang met een studie van Henk Visscher (2019) over de politieke en economische geschiedenis van Nederland (zie: Witte, 2020). Onze recensie focust echter specifiek op wat het boek van Trommel ons kan leren over veerkracht in relatie tot het sociaal werk.

In de bundel *Veerkracht en burgerschap* (2015), onder redactie van filosoof Jef Peeters, staat een theoretisch-filosofisch perspectief centraal. Peeters overdenkt de rol en bijdrage van het sociaal werk in de transitie naar een duurzame en veerkrachtige samenleving. Hij heeft hierbij expliciet oog voor de complexe verwevenheid van ecologische, sociale en ethische vraagstukken in een geglobaliseerde wereld.

Er zijn een aantal verbindingen te zien tussen de verschillende publicaties:

De eerste is dat veerkracht door zowel Trommel als Peeters wordt benaderd als een denkkader, in plaats van als een empirisch fenomeen of na te streven ideaal. De publicaties laten zien hoe veerkracht als denkkader een nieuw licht werpt op processen, praktijken en ervaringen in het sociaal werk. Tegelijkertijd tonen de boeken van zowel Trommel als Nijboer aan dat een beroep op veerkracht ook verhullend kan werken, vooral wanneer burgers vanuit een bepaalde (beleids) agenda onder druk worden gezet om zich op een 'betere', veerkrachtige manier te gedragen.

De tweede is dat alle drie de publicaties het maakbaarheidsideaal in de moderne samenleving bevragen. Trommel bekritiseert dit ideaal in relatie tot het neoliberale gedachtegoed in de (westerse) maatschappij. Nijboer laat de tekortkomingen en tragiek ervan zien in het sociaal werk: in hun contact met cliënten en gezinnen handelen professionals vanuit het maakbaarheidsideaal, maar ze worstelen er ook mee. Peeters doordenkt het maatschappelijke maakbaarheidsideaal vooral vanuit een sociaal-ecologisch perspectief, waarbij hij kritisch is op het continue streven naar individuele welvaart en economische groei, en aangeeft dat we ons als gemeenschap moeten richten op gezamenlijk welzijn.

De derde verbinding is de wijze waarop in de publicaties wordt gezocht naar aangrijpingspunten voor een toekomst voorbij (de illusie van) het maatschappelijke maakbaarheidsdenken. Een sociale en systemische opvatting over veerkracht vormt hierbij het uitgangspunt. Het boek van Nijboer laat zien dat een duurzame, veerkrachtige structuur rondom het kwetsbare gezin noodzakelijk is. Trommel en Peeters zetten aan tot nadenken over een dergelijke structuur. Zij introduceren in hun boeken hiertoe een aantal theoretische noties, dat ons denken hierover richting kan geven.

De inzichten die deze publicaties ons bieden over veerkracht kunnen worden toegepast op het sociaal werk. Voor de beroepspraktijk betekent het dat sociaal werkers veerkracht moeten kunnen herkennen, respecteren en waar mogelijk stimuleren, zonder veerkracht als oplossing te zien voor maatschappelijke problemen. Voor de opleidingspraktijk betekent het dat studenten moeten worden toegerust om sensitiviteit te ontwikkelen voor ervaringen en praktijken van veerkracht, bij cliënten en in het alledaagse (samen)leven. Voor het onderzoek betekent het dat veerkracht niet zomaar kan worden gehanteerd als normatief-analytisch kader, van waaruit zogenaamd 'objectieve' criteria kunnen worden gedestilleerd om vast te stellen of mensen al dan niet veerkrachtig zijn. Zowel (toekomstig) sociaal werkers als onderzoekers moeten de uitgangspunten

BOOKS

van veerkracht blijven bevragen, vooral wanneer veerkracht in toenemende mate wordt ingezet als beleidsideaal in het sociaal werk.

Kortom: hoewel de boeken al een aantal jaren geleden zijn gepubliceerd, zijn ze juist nu relevant. De publicaties bieden namelijk inzicht in de mogelijke waarde en beperkingen van veerkracht voor het sociaal werk van vandaag. Ze leren ons dat veerkracht niet begint bij het individu, maar bij de sociale omgeving en samenleving als geheel. Hoewel de gerecenseerde boeken hiervoor geen uitgewerkte methoden aanbieden, dragen zij zeker bij aan het doordenken van de rol van veerkracht in het sociaal werk.

REFERENTIES

- Kaulingfreks, F., Sieckelinck, S., & Walraven, G. (2021). *Perspectieven op veerkracht: een inleiding voor professionals in het sociaal domein*. Hogeschool Inholland. Via: [Perspectieven op veerkracht: een inleiding voor professionals in het sociaal domein \(inholland.nl\)](#).
- Nijboer, M. (2017). *Achter de voordeur. Vijf jaar meekijken bij gedwongen opvoedondersteuning aan een Rotterdams gezin*. De Graaff.
- Peeters, J. (Ed.). (2015). *Veerkracht en burgerschap. Sociaal werk in transitie*. EPO.
- Trommel, W. (2017). *Veerkrachtig bestuur. Voorbij neoliberale drift en populistische kramp*. Boom.
- Visscher, H. (2019). *Nederland in tijden van droom en daad. Een geschiedenis van de laatste vijftig jaar*. Aspect.
- Witte, T. (2020). Dromen over gemeenschappelijkheid, verbondenheid en maakbaarheid. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 29(3), 1–13. DOI: <http://doi.org/10.18352/jsi.651>.